

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ELIMINACE PROBLÉMOVÉHO CHOVÁNÍ ŽÁKŮ POMOCÍ MUZIKOTERAPIE
TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM
A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY

Individualizace speciálně pedagogické péče o žáky s vysoce rizikovým chováním

Koncepce programu pro individuální práci s rizikovými žáky :

1. Vymezení pojmu rizikový žák v podmínkách naší školy
2. Výchozí způsob práce s rizikovými žáky
3. Současný stav práce s rizikovým žákem
4. Podchycování rizikového žáka vhodného pro individuální péči
5. Pedagogická diagnostika žáka
6. Nabídka programu individuální péče
7. Zpětná vazba po zařazení do programu individuální péče
8. Závěr

1. Vymezení pojmu rizikový žák v podmínkách naší školy:

Rizikový žák je žák naší školy, který opakovaně selhává v zapojení se do výchovně-vzdělávacího procesu nebo vrstevnické skupiny, a tím do budoucna zvyšuje riziko svého předčasného odchodu ze systému vzdělávání. Je to žák, který se i přes zvýšené pedagogické úsilí v návaznosti na odbornou psychiatricko-psychologickou péči obtížně zapojuje či vůbec nezapojuje do školní činnosti a třídního kolektivu.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nejčastěji jsou to žáci s agresivními projevy či žáci s poruchami chování, hyperaktivitou a žáci s PAS. Dále jsou to žáci demotivovaní, kteří se z důvodu opakovaného selhávání v kmenové škole odmítají zapojit do vzdělávacího procesu. Své odmítání vyjadřují způsobem, který zcela naruší průběh vyučovacích hodin i sociální klima třídního kolektivu. Jsou to také žáci s vyhýbavým nebo manipulativním chováním a rovněž žáci, kteří se obtížně zapojují díky traumatickým osobním zážitkům či akutnímu zdravotnímu stavu.

2. Výchozí způsob práce s rizikovými žáky na naší škole:

Prevence rizikového chování:

- práce s pravidly třídy ve všech ročnících
- práce se sebehodnocením žáků ve všech ročnících

Způsoby řešení akutní problémové situace:

- vyučující pedagog se snaží odklonit žáka od problémového jednání v rámci třídy
- vyučující pedagog třídy se snaží zklidnit žáka individuálním rozhovorem v rámci třídy
- vyučující pedagog třídy se snaží zklidnit žáka krátkým individuálním rozhovorem mimo místnost třídy (mírné narušení vyučovacího procesu)
- vyučující pedagog třídy se snaží zklidnit žáka společným pobytem mimo místnost třídy tak, aby zajistil kontrolu nad zbývajícím žáky pedagogem ze sousední třídy (narušení vyučovacího procesu), někdy nutnost použít restriktivní opatření
- žák je odeslán na zdravotnický úsek DPL s popsáním problematického chování

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Současný stav práce s rizikovými žáky

Prevence rizikového chování:

- práce s pravidly třídy ve všech ročnících

Třídní pravidla vytváří třídní pedagog a žáci třídy. Aby žáci pravidla akceptovali, spolupracují žáci při jejich výběru a formulaci. Protože složení třídního kolektivu se během školního roku mění, jsou třídní pravidla aktualizována a opětovně diskutována několikrát během školního roku v rámci měnícího se kolektivu.

- práce se sebehodnocením žáků ve všech ročnících

Třídní pedagogové pracují se žáky na sebehodnocení pravidelně, v určitém časovém úseku. Podporují žáky v dovednosti prozkoumat své chování a tím na ně přenášejí zodpovědnost objektivně a aktivně se zamyslet nad svým jednáním a jeho důsledky.

- zařazení OSR jako součásti ŠVP do týdenního rozvrhu ve všech ročnících

V tomto školním roce byl ověřován a zkušebně zařazen do výukových plánů nový předmět osobnostně sociální rozvoj, ve kterém došlo ke sloučení vybraných cílů OSV a muzikoterapeutických prvků. Ve dvouhodinovém bloku jedenkrát týdně se žáci pod vedením dvou pedagogů seznamují s jednotlivými oblastmi, které jsou cíleny na prožitkově zaměřený rozvoj žáka. Zařazení tohoto nového předmětu přispívá ke snížení výskytu problémového chování i díky možnosti „jiného druhu poznání se“ mezi žáky navzájem i mezi žáky a třídním pedagogem. Velmi přínosná je pro žáky rovněž práce v nedirektivně vedené skupině. Při této práci se žáci přirozeně učí spolupráci, ohleduplnosti a dovednosti diskutovat a sdílet nejen aktuální situace, ale i osobní a vztahové problémy. Celkově tedy předmět přispívá k rozvoji sociálních i osobních dovedností žáků.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- cílená diagnostika problémů rizikových žáků - spolupráce se zdravotním úsekem DPL

V pravidelné frekvenci jsou uskutečňována společná setkání pedagogů s psychology a psychiatry DPL. Na setkání se předávají aktuální informace nutné pro zvládnutí a vyhodnocování problémového chování jednotlivých žáků.

Způsoby řešení akutní problémové situace:

- vyučující pedagog se snaží odklonit žáka od problémového jednání v rámci třídy
- vyučující pedagog třídy se snaží zklidnit žáka individuálním rozhovorem v rámci třídy
- vyučující pedagog třídy se snaží zklidnit žáka krátkým individuálním rozhovorem mimo místnost třídy tak, aby bylo možno zajistit dohled nad ostatními žáky (mírné narušení vyučovacího procesu)
- pobyt žáka mimo místnost třídy za dohledu pedagogického asistenta (nenarušení vyučovacího procesu) a jeho opětovné zapojení po odeznění afektivního raptu
- sledování okolností vzniku problémového chování u rizikových žáků (vypracovávání záznamu o pozorování)
- předání aktuálních informací na zdravotní úsek DPL
- odeslání žáka na zdravotnický úsek DPL
- žák, u kterého je předpoklad efektivity intervence, je zařazen do programu individuální péče

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Podchycování rizikového žáka vhodného pro individuální péči

Riziková žáci jsou pro potřeby programu individuální péče rozděleni do dvou skupin:

- U tohoto žáka je i ze zdravotního hlediska indikována vhodnost zařazení do programu individuální péče, žák souhlasí se zařazením, je motivován ke spolupráci a sám vnímá své zařazení jako pro něj přínosné.
- U tohoto žáka není indikace pro zařazení do programu individuální péče. Důvodem může být odmítání se zapojit, akutní zdravotní stav nebo některé psychiatrické diagnózy.

Žáci vhodní pro individuální péči jsou vybíráni na základě:

- informací a doporučení psychologů a lékařů DPL se zaměřením na rozbor zdravotního stavu
- sběru informací o žáku z kmenové školy
- sběru informací o žáku z PPP
- pedagogické diagnostiky třídního učitele

5. Pedagogická diagnostika žáka

Třídní pedagog provádí během celého pobytu diagnostiku:

- Kriteriaální, zaměřenou na analýzu objektivně měřitelných znalostí a dovedností. Na podkladě výstupů pak pedagog přizpůsobuje přiměřenost vzdělávacích nároků na konkrétního žáka. Pro tento způsob měření jsou na naší škole vypracovány didaktické testy.
- Diferenciální, sloužící k rozlišení obtíží a efektivních způsobů jejich minimalizace.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Individualizovanou, zaměřenou na sledování účinnosti různých intervencí a porovnávání úrovně dosažených změn za určitý časový úsek. Dílčí pozorování je každotýdenně zaznamenáváno a zasíláno na zdravotnický úsek DPL.

Třídní pedagogové na základě dlouhodobého pozorování, sběru informací a každodenní interakce se žákem doporučují žáky vhodné pro individuální péči. Pro vstup je rovněž důležitý požadavek třídního učitele na oblast intervence.

6. Nabídka programu individuální péče :

Žák je zařazen do programu na dobu, kterou spoluurčuje s pedagogem provádějícím IP. Pokud není dohodnuto jinak, považuje se za standardní doba jednoho cyklu. Cyklus je časově limitován - maximálně čtyři setkání za sebou. O době zařazení žáka však definitivně rozhoduje pedagog IP.

V první hodině setkání pedagog zjišťuje předpoklady žáka pro IP - terapii, seznamuje žáka s pravidly a podmínkami IP. Pokud pedagog po rozhovoru se žákem dojde k závěru, že je dostačující zkrácená forma podpory (např. krizová intervence), či žák se sám rozhodne nepokračovat, je cyklus ukončen. Základem práce je dobrovolná a aktivní účast žáka.

Se žákem v rámci IP pracuje speciální pedagog. Při práci je využíván volný (terapeutický) rozhovor, individuální muzikoterapie, prvky z arteterapie, prvky z bazální stimulace a dramaterapie.

Do IP jsou zapojováni žáci, kteří jsou pro potřeby programu rozděleni do 4 skupin. V každé skupině jsou vytyčeny orientační cíle IP.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- *Žáci agresivní*

Cíl: identifikace vhodné motivace, spouštěcích faktorů, způsobů zklidnění

- *Žáci s poruchami chování, ADHD, PAS*

Cíl: identifikace problémů, podpora sebehodnocení, funkční sdělování zpětné vazby, budování sociálních hranic

- *Žáci úzkostně-depresivní*

Cíl: identifikace úzkostných faktorů, vyhýbavého chování, podpora interpersonální vazby a důvěry

- *Žáci traumatizovaní*

Cíl: citová saturace, podpora vlastních kompetencí a sebehodnoty

Individuální péče však prioritně není o cílech, ale o sdílení osobních pocitů a prožitků. Vždy záleží na konkrétním žákovi, a proto jsou vytyčené cíle pouze orientační.

7. Zpětná vazba po zařazení do programu individuální péče

Pro evidenci jednotlivých sezení je vypracován záznamový arch sloužící k zachycení probíraných témat, užitých metod a pro záznam výstupů a doporučení pro práci se žákem. Zpětná vazba o výsledcích individuální intervence je poskytována v průběhu i na konci cyklu třídnímu učiteli, popřípadě předávána na zdravotní úsek DPL. Zpětná vazba však probíhá v průběhu cyklu obousměrně, tak aby bylo umožněno pružné reagování všech pedagogů na aktuální situaci. Zpětná vazba se zaměřuje na pozorování změn v chování žáka individuálně i v kolektivu třídy.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

8. Závěr

Cílem celého programu je rozpracování a reorganizace práce s rizikovými žáky. Dílčím cílem jsou individuální setkání, jejichž smyslem je hledání, odkrývání a zpracovávání subjektivně významných problémů, jejichž vhodné uchopení může pomoci kvalitnější práci se žákem ve školním prostředí. Snahou program IP je také poskytnout žákovi možnost sdílet své pocity a potřeby, umožnit mu budovat důvěru k okolí prostřednictvím zkušenosti z IP a rovněž mu nabídnout možnost svobodného a zodpovědného rozhodnutí.

Protože program individuální péče je zařazen do výchovně - vzdělávací nabídky naší školy nově, bude v dalším období ověřován a dále upřesňován. Dosavadní výsledky jsou hodnoceny jako přínosné pro efektivnější individuální práci se žáky ZŠ, ZŠP a ZŠS na naší škole.

Zpracovali : M. Mandovcová, D. Grogerová, K. Krejčí, pedagogové pro individuální péči